

abba az akadályba, hogy nincs szótárazott formája a helynév alapjául szolgáló személynévnek, vagy nehezen hozzáférhető. Ennek a problémának a kiküszöbölésében is segítséget nyújt a szótár: l. pl. *Занько* > *Zanyka*, *Имста* > *Misztice*, *Збин* > *Zbuna*, *Ждинь* > *Zsdenyova*. Azt azonban meg kell jegyeznünk, hogy több esetben maga a szerző is csak a helységnevből rekonstruálja az alapjául szolgáló személynevet, ami a köznévi eredetű nevek esetében tévedéshez is vezethet: pl. *Ждимир* > *Zsdimirpatak* 'békét váró', *Голята* > *Holyatin* 'kopasz, tar', *Угля* > *Uglya* 'szén', néhány etimológiája pedig egyértelműen téves, ezért érdemes alaposabban megvizsgálni magyarázatait (l. pl. *Перечин* > *Perecseny*, *Бронька* > *Varanka*, *Борша* > *Borsa*).

SEBESTYÉN ZSOLT

EMILIA ALDRIN
NAMNVAL SOM SOCIAL HANDLING. VAL AV FÖRNAMN
OCH SAMTAL OM FÖRNAMN BLAND FÖRÄLDRAR
[Az elnevezés mint szociális aktus. Szülők keresztnév választása és annak
megvitatása Göteborgban 2007–2009 között]
Edita Västra Aros, Uppsala, 2011. 297 lap

1. EMILIA ALDRIN önálló kötetként megjelent munkájában szociolingvisztikai és identitáselméleti szempontból elemzi a szülők keresztnév választását. A vizsgálat célja megfigyelni, hogy a szülők a névadás folyamatát hogyan használják fel különböző identitások létrehozására. A kutatás két részből állt: a szerző kérdőívekkel és csoportos interjúkkal is gyűjtött adatokat. Mindkét felmérés Göteborgban zajlott. A kérdőívek kitöltésében 621 szülő vett részt, mindegyikük gyereke 2007-ben született. A kérdőív eredményeit ALDRIN először kvantitatív módszerekkel elemezte, aztán statisztikai korrelációs vizsgálatot végzett. A csoportos interjúkon 23 szülő vett részt, gyerekeik 2008-ban születtek. Ezek a családok Göteborg más-más részeiben élnek, és különböző társadalmi rétegeket képviselnek. Az interjúkat többféle szempont szerint elemezték (tematikus, interakciós szociolingvisztikai és kategorizációs analízis). Mindezeket a forrásokat és módszereket felhasználva a szerző bemutatja, hogyan kaphat szociális jelentést a névválasztás.

2. Hogyan lehet a szülői névadó tevékenységet identitáselméleti nézőpontból vizsgálni? EMILIA ALDRIN hangsúlyozza, hogy az elnevezést folyamatnak, nem pedig egyszerű performatív aktusnak tekinti. Anyaga tanúsága szerint több szakaszra bontja ezt a folyamatot: az inspiráció szakaszára, az összehasonlítás, próbálgatás, megbeszélés, formalizálás szakaszára, végül egy narratív szakaszra, mely azután valósul meg, hogy a nevet kiválasztották a szülők. Ezek a szakaszok nem választhatók el élesen egymástól, sorrendjük sem kötött. Az, hogy az elnevezésen belül melyik szakasz a hangsúlyos, mindig függ az aktuális helyzettől, a kulturális tradícióktól, a divattól, a szinkrón és diakrón diskurzusoktól, valamint a makroszociális struktúráktól. Az elnevezés nem lehet teljesen szabad választás, mindig beágyazódik egy tágabb keretbe. A szerző szerint a keresztnév

szociokulturális jelenség, amelynek az alapfunkció, az identifikáció mellett vannak bizonyos szociális és kulturális funkciói is. A szülők tevékenységét az elnevezés során társadalmi pozicionálásként foghatjuk fel. Az elnevezés folyamatának minden szakaszához, illetve minden névhez különböző asszociációk kapcsolódnak; a szülők a névválasztás során figyelembe veszik ezeket az asszociációkat. A szerző szerint ebből a nézőpontból az identitást is folyamatként lehet meghatározni; az individuum folyamatosan keresi a helyét egy adott kontextusban.

3. Milyen típusú identitásokat lehet létrehozni? A szerző szerint az identitások létrehozása különböző szinteken történik; ezek közül a lokális szinten történő társadalmi pozicionálást vizsgálja meg közelebbről. Úgy látja, hogy a szülők névválasztásai szabályosan ismétlődő mintákat mutatnak. Azok a csoportok, amelyekkel a legtöbb szülő azonosul, a következő fogalmakkal írhatók le: közös vagy eredeti, hagyományos vagy modern, pragmatikus vagy esztétikus, svéd típusú, nemzetközi vagy idegen típusú. A szülők tudatában vannak ezeknek a szempontoknak, figyelembe veszik őket az elnevezés során.

A kötetben érdekes vizsgálati szempontként van jelen a makroszociális változók és a társadalmi pozicionálás kapcsolata. A kérdőívek által nyert információt a szerző szociológiai változók mentén elemzi, figyelembe véve az életkort, az iskolázottságot, a lakóhely jellegét, az otthon beszélt nyelveket és a gyerek nemét. Általában ezeknek a változóknak kis hatásuk van a társadalmi pozicionálásra, ennek ellenére kimutatható néhány szisztematikus és statisztikailag szignifikáns korreláció közöttük.

4. Hogyan hozzák létre az identitásokat? A szerző azt vizsgálja, mely nyelvi eszközöket használnak a szülők az elnevezés során a különböző identitások létrehozására. Természetesen az egyik legfontosabb forrás maga a név, de egyéb eszközök is szerepet kapnak a folyamatban (pl. a név relatív gyakorisága, helyesírása, hangzása, eredete, a hozzá kapcsolódó asszociációk). Bizonyos esetekben a szülők több szempontot is szem előtt tartanak a névválasztáskor a viszonylag összetett és árnyalt társadalmi pozicionálás érdekében. E szempontok együttes vizsgálata segíthet megérteni, hogy egy bizonyos név hogyan utalhat egy társadalmi pozícióra.

5. Kinek az identitását hozzák létre? A vizsgálat igazolja, hogy a gyerek nevének kiválasztása elősegítheti a szülők identitásának újradefiniálását, emellett persze hat a gyerek identitásának kialakulására is. Kezdetben a név inkább csak a szülők társadalmi helyére utal, később viszont már a független individuummá vált gyermekére. A név és a társadalmi pozicionálás közötti kapcsolat tehát kontextusfüggő és változó: a névhez kapcsolódó asszociáció és az általa kifejezett társadalmi attribútum időben, kulturálisan, szituációnként és egyénenként is eltérő.

6. Miért kapnak szerepet a keresztnévek a társadalmi pozicionálásban? A szociológiai szakirodalomban különböző elméletek születtek a nevek társadalmi változatosságával kapcsolatban, a szerző szerint azonban napjaink névadásának vizsgálatára ezek már nem alkalmasak, új megközelítésre van szükség. Ehhez MARY DOUGLAS kultúrszociológus munkáját veszi alapul, mely szerint az egyének választásait a különböző társadalmi modellekhez való viszonyulásuk irányítja. DOUGLAS négy lehetséges társadalmi modellt mutat be. Az első a hierarchián alapszik, törekszik a formalításra, konzervativizmusra;

a második versenyorientált, hangsúlyozza az individualizmus, a piacorientáltság és a nyitott hálózatok fontosságát. A harmadik az egyenlőségen alapszik, törekszik a demokráciára, egyszerűség és spontaneitás jellemzi; a negyedik pedig az önként vállalt vagy akár kikényszerített elszigetelődésen alapul, s fontos szerepet játszik benne az individualizmus és a szabadság. A szerző szerint az első két modell felhasználásával választ lehet kapni a kérdésre. A makroszociális szempontokat érvényesítő vizsgálat során kirajzolódott, hogy a névválasztásra jellemző konzervativizmus elsősorban az egyetemi végzettségű, illetve idősebb szülőket jellemzi, míg a kreativitás az egyetemi végzettség nélkülieket és a fiatalabbakat. Azok a szülők tehát, akiknek magasabb pozíciójuk lenne egy hierarchikus társadalomban, a névválasztást eszközként használják fel ennek kifejezésére. Ugyanakkor azok a szülők, akik nem remélhetnek magasabb pozíciót egy ilyen társadalomban, olyan nevet választanak, amely egy individualista, versenyorientált társadalmi modellt asszociál. Néhány szülő az elnevezés során az egyenlőségen alapuló modell mellett foglalt állást: az ő névválasztásukat egyszerűség és pragmatizmus jellemezte.

7. A kötetnek angol nyelvű összefoglalója van (251–65), s egy névlista, illetve adatsor is kapcsolódik hozzá (288–97). A mellékletben (279–87) a kérdőívek és az interjúkérdések is megtalálhatók, még átláthatóbbá téve ezáltal a vizsgálatot.

EMILIA ALDRIN a szociolingvisztikai szempontok mellett identitáselméleti nézőpontból is megvizsgálja az általa összegyűjtött névanyagot. Munkájának érdeme, hogy jól kidolgozott elméleti keret felhasználásával újabb névtani összefüggésekre világít rá, s eredményeit nemcsak bemutatja, hanem magyarázatot is keres rájuk.

HAINDRICH HELGA ANNA

RESZEGI KATALIN: HEGYNEVEK A KÖZÉPKORI MAGYARORSZÁGON

Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2011. 216 lap

A Magyar Névarchívum Kiadványai 21. számaként jelent meg RESZEGI KATALIN hegynevekről írott monográfiája, melynek alapját a szerző által 2009-ben megvédett doktori disszertáció alkotta. A magyar névtudományban a hegynevek kutatása a többi helynévfajtához képest háttérbe szorult. Az utóbbi évtizedekben elsősorban KISS LAJOS foglalkozott a témával, aki „A hegyek és hegységek nevei” című akadémiai székfoglalójában (2001) felhívta a figyelmet a névtan e vizsgálatra érdemes részterületére. Pedig a névtanban felettébb szükséges az egyes névfajták monografikus feldolgozása. RESZEGI KATALIN a középkori Magyarország hegynevkincsét tárja elénk, a korai ómagyar kori hegynevekhez kapcsolódó névadási-névhasználati szokásokat mutatja be. A különféle forrásokból (Györffy, ÁÚO., KMHsz. 1., FNEsz. stb.) összeállított korpusz mintegy ezer hegynevet tartalmaz. A tematikus névtani monográfia útmutatóként szolgálhat a további hegyneves kutatásokhoz, mivel az elemzett névkorpuszon túl összefoglalja a hegynevek kutatásának történetét és a témával összefüggő szakirodalmat is. A szerző említi, hogy munkájával mintát igyekszik adni a további, eddig rendszerszerűen még nem vizsgált helynévfajták feldolgozásához is.